

Esitutinnan viipyminen

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 29.4.2020 osoittamassaan kantelussa ja lisäkirjoituksessaan 22.5.2020 arvostellut poliisilaitoksen tutkittavana olleissa perätöntä lausumaa, törkeää kirjanpitorikosta ja tilintarkastusrikosta koskeneissa asioissa 5500/R/62103/17, 5500/R/62197/17 ja 5500/R/62150/17 tehtyjä tutkinnan päätöksiä ja asioiden pitkää käsittelyaikaa. Kantelija oli tehnyt rikosilmoitukset asioissa elokuussa 2017. Asioiden tutkinnanjohtaja oli kahdessa ensiksi mainituissa asiassa päättänyt 31.12.2019, ettei niissä toimiteta esitutkintaa. Viimeksi mainitussa asiassa syyttäjää oli päättänyt 20.2.2020 tutkinnanjohtajan esityksestä, että esitutkinta lopetetaan.

SELVITYS

Poliisihallitus on antanut asiasta 14.1.2021 lausuntonsa (POL-2020-75323), jonka ohessa se on toimittanut poliisilaitoksen asiasta antaman lausunnon ja asioiden tutkinnanjohtajana toimineen poliisilaitoksen rikostarkastajan selvityksen. Ne lähetetään kantelijalle tiedoksi tämän päätöksen ohessa. Käytettävissäni asiaa ratkaistessani ovat lisäksi olleet asioissa tehdyt esitutkin-
tapäätökset.

Rikostarkastajan selvityksen mukaan kantelijan rikosilmoitukset oli kirjattu poliisiasiain tietojärjestelmään 8.8.2017 ja hänet oli nimetty niihin tutkinnanjohtajaksi. Työjonon vuoksi asiakokonaisuuden esiselvitys oli päästy aloittamaan vasta maaliskuussa 2019. Ennen tätä kantelijan kanssa oli käyty sähköpostikirjeenvaihtoa: Rikostarkastaja oli huhtikuussa 2018 kantelijan kiihdyttävänä asioiden käsittelyä pyytänyt kantelijaa ilmoittamaan, mikäli hänen tiedossaan on jokin

tarkka epäilty tekoajan päättymispäivä ja siihen liittyvä syyteoikeuden vanhenemisepäily. Edelleen joulukuussa 2018 kantelijan tiedusteltua tutkinnan etenemistä ja rikostarkastajan esimiestä oli rikostarkastaja pyytänyt kantelijaa tarkentamaan rikosilmoituksensa sisältöä.

Maaliskuussa 2019 asiassa oli pyydetty sen selvittämiseksi, onko asiassa syytä epäillä rikosta, selvitystä rikosepäilyjen kohteina olleilta henkilöiltä. Vastaukset oli saatu huhtikuun 2019 loppuun mennessä. Lisäksi Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselta oli toukokuussa 2019 pyydetty lausumaa, joka oli saatu kesäkuussa 2019. Rikostarkastaja oli asioissa 5500/R/62103/17 ja 5500/R/62197/17 tehnyt 31.12.2019 päätökset, ettei esitutkintaa aloiteta, koska niissä ei ollut syytä epäillä rikosta. Asiassa 5500/R/62150/17 rikostarkastaja sen sijaan oli saatujen selvitysten perusteella päättänyt käynnistää esitutkinnan.

Viimeksi mainitussa asiassa syyttäjälle oli 6.9.2019 tehty ennakkoilmoitus syyttäjän nimeämistä varten. Tieto syyttäjän nimeämisestä oli saatu 16.10.2019 ja hänen kanssaan oli pidetty aloituspalaveri 20.12.2019. Rikoksesta epäiltynä asiassa oli kuulusteltu sähköpostitse yksi henkilö. Kuulustelukysymykset oli lähetetty hänelle 20.12.2019 ja hän oli lähettänyt niihin vastaukset 15.1.2020. Kerrotun jälkeen rikostarkastaja oli lähettänyt asiasta syyttäjälle 15.1.2020 sähköpostiviestin, johon hän oli saanut vastauksen 6.2.2020. Asiassa oli vielä käyty syyttäjän kanssa keskustelua esitutkinnan rajoittamisesityksen sisällöstä 12.-13.2.2020, minkä jälkeen rikostarkastaja oli 13.2.2020 toimittanut syyttäjälle rajoittamisesityksensä. Aluesyyttäjä oli tehnyt päätöksen esitutkinnan lopettamisesta 20.2.2020 ja esitutkinta oli kirjattu poliisiasiain tietojärjestelmään lopetetuksi kerrotun perusteella 31.3.2020.

Poliisilaitos on todennut lausunnossaan esitutkinnan olevan yleensä tuloksekkainta silloin, kun se voidaan toimittaa mahdollisimman pian rikoksen tapahduttua. Esitutkinnan toimittaminen ilman aiheetonta viivytystä on tärkeää ennen kaikkea rikoksen uhrin, mutta myös syylliseksi epäillyn kannalta. Asianmukainen esitutkinta ja sen viivytyksetön toimittaminen on poliisilaitoksen mukaan ylipäätään tärkeää koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta.

Poliisilaitos on todennut toisaalta, ettei esitutkinnalle voida asettaa yleistä enimmäisaikaa. Arvioidessa esitutkinnan keston hyväksyttävyyttä on otettava huomioon asia laatu, laajuus, sekä yksilölliset erityispiirteet, minkä lisäksi myös käytettävissä olevat tutkintaresurssit ja poliisin velvollisuus asettaa tehtävänsä kiireellisyysjärjestykseen vaikuttavat tosiasiallisesti esitutkinnan keston. Usein vähemmän kiireellisiksi arvioidut esitutkinnot joutuvat väistymään kiireellisempien tieltä.

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan kantelussa tarkoitettussa asiassa ei esitutkinnassa ole menetelty lainvastaisesti eikä asiassa muutoinkaan ole ilmennyt aiheutta epäillä velvollisuuksien laiminlyöntiä. Poliisilaitoksen mukaan tutkinnanjohtajana asiassa toimineella rikostarkastajalla

on ollut samanaikaisesti vaativia ja pitkäkestoisia talousrikosjuttuja tutkittavana, minkä vuoksi kysymyksessä olevan asiakokonaisuuden esiselvityksen aloittaminen oli viivästynyt. Asiaa on poliisilaitoksen mukaan kuitenkin esiselvityksen aloittamisen jälkeen selvitetty huolellisesti ja rikostarkastaja on asianmukaisesti perustellut tekemänsä päätökset. Vaikka esiselvitykseen (asioissa 5500/R/62103/17 ja 5500/R/62197/17) ja esitutinnan aloittamiseen (asiassa 5500/R/62150/17) kulunutta aikaa voidaan poliisilaitoksen mukaan pitää jossain määrin pitkänä, poliisilaitos ei pidä sitä kohtuuttoman pitkänä, kun samanaikaisesti huomioidaan tutkintayksikön juttumäärä, käytettävissä olevat resurssit sekä kysymyksessä olevan asian laatu ja laajuus. Poliisilaitoksen mukaan asiassa on toimittu rikosepäilyyn laatuun ja olosuhteisiin nähden asianmukaisesti.

Poliisilaitos on todennut vielä, että talousrikostutkinnassa tarkastellaan jatkuvasti prosesseja tutkinta-aikojen lyhentämiseksi. Toimenpiteistä huolimatta talousrikosten tutkinta-ajat ovat kohdalaisen pitkiä, koska selvitettäviä asioita on paljon ja ne poikkeavat laadultaan ja laajuudeltaan tavanomaisista rikosasioista. Poliisilaitos kiinnittää ilmoittamansa mukaan jatkossa kuitenkin vieläkin enemmän huomiota talousrikosten esiselvitysmenettelyn tehostamiseen, jotta tutkinnan aloittamis- ja päätösviiveiltä vältyttäisiin entistä paremmin.

Poliisihallitus on todennut lausunnossaan, että velvollisuus toimittaa esitutkinta ilman aiheetonta viivytystä koskee myös esiselvitystä, jossa selvitetään esitutinnan aloittamisen edellytyksiä. Se on todennut esiselvityksen mahdollisimman nopean käynnistämisen olevan tärkeää erityisesti siksi, että tarvittavat jatkotoimenpiteet voidaan priorisoida asian laadun edellyttämällä tavalla.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan arvioitavana olevassa tapauksessa tutkintapyyntöjen kirjaamisesta esiselvityksen aloittamiseen kulunutta aikaa voidaan pitää varsin pitkänä, vaikkakin saadun selvityksen mukaan sitä ennen oli tehty joitakin yksittäisiä asiaan liittyviä toimenpiteitä. Poliisilaitokselta saadun selvityksen perusteella esiselvityksen aloittamisen viivästymiselle on ollut sinänsä ymmärrettävät perusteet, ja esiselvityksen aloittamisen jälkeen toimenpiteet on suoritettu Poliisihallituksen arvion mukaan kaikin puolin asianmukaisesti. Poliisihallitus on todennut johtopäätöksensä, että sikäli kun esiselvityksen aloittaminen on viivästynyt, ei asiassa ole menetelty esitutkintalain edellyttämien tavoin viivytyksettä, mutta tästä huolimatta kokonais- tutkinta-aikaa ei kuitenkaan voida pitää erityisen poikkeavana asiakokonaisuus huomioiden.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan asiassa ei ole ilmennyt seikkoja, joiden perusteella tutkinnanjohtajan voitaisiin katsoa tahallaan viivytelleen asian käsittelyssä taikka toimineen muutoinkaan moitittavasti tai lainvastaisesti. Poliisihallitus pitää perusteltuna, että poliisilaitoksen lausunnon mukaisesti talousrikosten esikäsittelymenettelyn tehostamiseen tullaan kiinnittämään jatkossa nykyistä enemmän huomiota

RATKAISU

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty. Pykälän 2 momentin mukaan sen on ennen esitutkinnan aloittamista tarvittaessa selvittävä pykälän 1 momentissa tarkoitettuun rikosepäilyyn liittyvät seikat erityisesti siten, että ketään ei aiheettomasti aseteta rikoksesta epäillyn asemaan ja että asian sitä edellyttäessä voidaan tehdä esitutkintalain 9 §:n 1 momentissa tai 10 §:n 1 momentissa tarkoitettu ratkaisu esitutkinnan toimittamatta jättämisestä. Edelleen pykälän 3 momentin mukaan tutkinnanjohtaja päättää tarvittaessa siitä, toimitetaanko esitutkinta, ja päätöksen tekemiseen mahdollisesti tarvittavien seikkojen selvittämisestä.

Esitutkintalain 3 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. Pykälän 3 momentin mukaan esitutkintatoimenpiteet voidaan olosuhteiden sitä edellyttäessä asettaa tärkeysjärjestykseen.

Viimeksi mainitun pykälän perusteluissa ([HE 222/2010 vp](#) s. 188) on todettu se jo aiemmin lailisuusvalvontakäytännössä (ks. [apulaisoikeuskanslerin päätös 26.10.2005 dnro 794/1/04](#)) todettu asia, että velvollisuus toimittaa esitutkintatoimenpiteet ilman aiheetonta viivytystä koskee myös ennen esitutkinnan aloittamista tapahtuvaa esitutkinnan edellytysten tutkimista. Kerrottu käy säännöksen perusteluissa mainituin tavoin ilmi esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentista, jonka mukaan esitutkinnan aloittamista edeltäviin toimenpiteisiin sovelletaan soveltuvin osin esitutkintalain muita säännöksiä.

Kuten poliisilaitos on lausunnossaan tuonut esiin, esitutkinnan viivytyksetön aloittaminen ja toimittaminen palvelevat rikosten asianosaisten oikeusturvan toteutumista, minkä lisäksi se on tärkeää koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta. Esitutkinnalle tai esitutkinnan aloittamista koskevan ratkaisun tekemiselle ei voida asettaa enimmäisaikaa, vaan hyväksyttävää aikaa on arvioitava huomioon ottaen asian laatu, laajuus sekä yksilölliset erityispiirteet. Poliisilaitoksen toteamin tavoin asiaan liittyvät ulkoiset tekijät, kuten käytävissä olevat tutkintaresurssit sekä poliisin mahdollisuus asettaa tehtävänsä kiireellisyysjärjestykseen vaikuttavat tosiasiallisesti esitutkinnan toimittamiseen.

Kantelussa tarkoitetuissa asioissa on poliisilta kulunut runsaat kaksi vuotta yksinomaan sen arvioimiseen, toimitetaanko asioissa esitutkinta vai ei. Pidän näin pitkää esitutkinnan toimitta-

misedellytysten selvittämiseen ja arviointiin kuluvaan aikaan asianosaisten kannalta kohtuuttomana ja ongelmallisena myös poliisilaitoksen lausunnossaan esiin tuomien esitutinnan tehokkuuden ja rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden kannalta.

Poliisihallituksen lausunnossaan esittämin tavoin huomioni kiinnittyy erityisesti siihen, ettei asiakokonaisuudessa ensimmäisten runsaan puolentoista vuoden aikana tehty muita toimenpiteitä kuin että asian tutkinnanjohtaja esitti rikosilmoitusten tekijälle muutamia tarkentavia kysymyksiä heidän pääasiallisesti asioiden käsittelyn joutuisuutta koskeneessa sähköpostiviestinnässä. Arvioni mukaan esitutinnan toimittamisedellytysten harkintaa ja esitutinnan aloittamista edeltäviä toimenpiteitä ei asioissa ole suoritettu esitutkintalaissa edellytetyin tavoin ilman aiheetonta viivytystä. Laillisuusvalvontakäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että viranomaisen tulee huolehtia tehtävien asianmukaisesta hoitamisesta myös niissä tilanteissa, kun resurssit ovat hoidettavana oleviin tehtäviin nähden niukat.

Minulla ei ole kantelusta ja asiassa käytävissä olevasta selvityksestä ilmenevän perusteella perusteita todeta selvityksensä asiasta antaneen rikostarkastajan tutkinnanjohtajana asioissa 5500/R/62103/17 ja 5500/R/62197/17 esitutinnan toimittamatta jättämisestä tai syyttäjän hänen esityksestään asiassa 5500/R/62150/17 esitutinnan lopettamisesta päättäessään ylittäneen harkintavaltaansa tai menetelleen muutoin tavalla, joka antaisi aiheita toimenpiteisiini. Minulla ei myöskään ole perusteita arvostella viimeksi mainitun asian esitutinnan joutuisuutta sen jälkeen, kun tutkinnanjohtaja oli päättänyt sen aloittamisesta.

Kiinnitän poliisilaitoksen huomiota esitutkintalaista ilmenevään velvollisuuteen toimittaa esitutkinta ilman aiheetonta viivytystä sekä siihen, että velvollisuus koskee myös esitutinnan toimittamisedellytysten harkintaa ja sitä edeltävien toimenpiteiden suorittamista. Pidän asiassa ilmi tulleeseen nähden perusteltuna poliisilaitoksen ilmoittamaa pyrkimystä kiinnittää jatkossa nykyistä enemmän huomiota poliisilaitoksen talousrikosten esikäsitteilymenettelyn tehostamiseen.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Petri Martikainen